

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget)

Redegørelse af 22/3 2000 om etik og genteknologi.

(Redegørelse nr. R 13).

Erhvervsministeren (Pia Gjellerup):

Genteknologien stiller os over for en række etiske og politiske udfordringer. Den nyeste udvikling inden for genteknologien udfordrer os ved at sætte fokus på nogle fundamentale værdier for os som mennesker, herunder vores identitet som unikke enkeltindivider og vores selvbestemmelsesret, ligesom teknologien giver os nye muligheder for at bryde ind i det biologiske kredsløb i naturen.

For regeringen indebærer det, at vi, når vi tager stilling til, hvordan vi vil anvende denne teknologi, er nødt til ikke blot at se på, om anvendelsen fører til øget velstand, men også, om den bidrager til at udvikle et samfund, som vi synes, at det er godt at leve i.

Danmark skal være et samfund, der er præget af høj velfærd og en høj livskvalitet. Et samfund, der giver plads til den enkelte, men som også varetager helheden; og som giver mennesker mulighed for og lyst til at udfolde sig, samtidig med at det tager sig af dem, der har brug for hjælp. Et samfund, der er præget af en åben og demokratisk debat, hvor man viser respekt for hinandens værdier og synspunkter.

Et godt samfund er for regeringen også ensbetydende med et holdbart samfund, hvor økonomisk fremgang går hånd i hånd med et bedre miljø og større lighed i befolkningen med hensyn til beskæftigelse, levevilkår og aktiv inddragelse i samfundet; hvor der tages hensyn til den enkeltes sundhed og sikkerhed, og hvor der vises respekt for det enkelte menneskes selvbe-

stemmelsesret og integritet samt naturens sårbarhed.

Et holdbart samfund er også et samfund, der har et globalt udsyn, og som tager et medansvar for fremtiden. Det er et samfund, der lægger vægt på at bidrage til en udvikling, der fremmer en rimelig fordeling af ressourcer på tværs af landegrænser, og som tager hensyn til kommende generationers muligheder for at opnå en høj velfærd.

Disse visioner for udviklingen af et godt og holdbart samfund bør danne udgangspunkt for vores stillingtagen til, hvordan vi vil håndtere de store udfordringer, samfundet står over for ved overgangen til det globaliserede og vidensbaserede samfund. Det gælder fx de teknologiske gennembrud, vi i disse år oplever inden for informationsteknologien og genteknologien. Disse to teknologier kan på mange måder revolutionere vores samfund. De kan anvendes til at udvikle både velstand og velfærd, men de kan også indebære konsekvenser og risici, som vi gerne vil undgå.

Regeringen mener, at den måde, hvorpå vi håndterer de nye muligheder inden for genteknologien, vil have stor betydning for mange menneskers livskvalitet. Det er derfor nødvendigt at inddrage etiske hensyn i vurderingen af de nye anvendelser, som udviklingen på det genteknologiske område giver mulighed for.

Regeringen mener, at genteknologien indebærer betydelige perspektiver for en positiv udvikling af samfundet, men forudsætningen for, at disse perspektiver kan udfolde sig er, at vi ved konkrete beslutninger om anvendelse af genteknologi overvejer, hvordan vi varetager følgende fire overordnede etiske hensyn (De fire etiske hensyn tager udgangspunkt i BioTIK-gruppens arbejde, jf. gruppens debatoplæg »De genteknologiske valg«, juni 1999, side 121-122. BioTIK-gruppen var nedsat af Erhvervsministeriet).

Økonomisk og kvalitativ gevind

Genteknologien skal anvendes til gavn for mennesker, samfundet og den levende natur. Det er en forudsætning for, at eventuelle risici kan accepteres, at teknologien ikke blot indebærer økonomiske fordele, men også bidrager til større livskvalitet i form af fx bedre fødevarer, bedre miljø eller forbedret sundhed.

Autonomi, værdighed, integritet og sårbarhed

Ved anvendelse af genteknologien skal der tages hensyn til menneskers selvbestemmelsesret og værdighed og til menneskers, dyrs og naturens integritet og sårbarhed.

Retfærdig fordeling af goder og byrder

Genteknologien skal anvendes, så den ikke stiller sig i vejen for vores bestræbelser på at skabe et samfund, hvor goder og byrder fordeles rimeligt. Dette hensyn gælder både inden for det enkelte samfund og i forhold til at skabe en udvikling, der er bæredygtig set i forhold til andre lande, herunder u-landene, og i forhold til fremtidige generationer.

Medbestemmelse og åbenhed

Beslutninger om at anvende eller ikke at anvende genteknologien skal træffes i en åben proces, hvor der vises respekt for alle synspunkter.

De fire etiske grundprincipper udgør fundamentet for de etiske hensyn, regeringen ønsker at inddrage ved fastsættelse af rammerne for genteknologiens anvendelse. De fire grundprincipper skal således opfattes som rammer, der skal konkretiseres og operationaliseres gennem en demokratisk debat. Operationaliseringen af de etiske principper må derfor udvikle sig i takt med samfundets udvikling og de erkendelser, vi opnår.

ANVENDELSE AF NYE TEKNOLOGIER ER FUNDAMENTET FOR VORES VELSTAND

Udvikling og udnyttelse af videnskabelige opdagelser og nye teknologier har været en af de væsentlige drivkræfter for udviklingen af den velstand og velfærd, der i dag præger vores del af verden. Vores samfund er således både rigere og bedre end for 50 og 100 år siden. Den ny viden er bl.a. blevet anvendt til at kurere sygdomme, til at forbedre den generelle sundhedstilstand og til at udvikle den materielle velfærd for hele befolkningen.

Regeringen ser betydelige perspektiver i at anvende genteknologien på sundhedsområdet til at udvikle nye lægemidler og vacciner med forbedret effekt og mindre bivirkninger. Allerede i dag fremstilles det meste af verdens insulin eksempelvis ved hjælp af gensplejsede mikroorganismer. Genteknologien vil også kunne give

en bedre forståelse for sygdommes opståen og udvikling og dermed nye muligheder for hurtigere og mere præcise diagnoser og behandlingsmetoder.

På samme måde ser regeringen perspektiver for anvendelsen af genteknologien på plante- og fødevarerområdet. Genteknologien kan medvirke til at frembringe sorter, der er mere robuste med hensyn til sygdomme og dyrkningsbetingelser - og dermed begrænse det konventionelle landbrugs miljøbelastning. Og den kan medvirke til at udvikle bedre og flere fødevarer, hvilket rigtigt udnyttet kan få positiv betydning for u-landene.

Men den ny viden indebærer ikke kun muligheder, men også risici. Et eksempel er, at planter, der er gjort resistente over for plante-sygdomme og skadedyr, kan sprede resistensen til nærtbeslægtede vilde planter. Et andet eksempel er risiko for utilsigtede bivirkninger i forbindelse med behandling af sygdomme.

Disse risici kan give anledning til betænkeligheder, og nogen vil mene, at det i sig selv er forkert at anvende genteknologi, fordi man derved krænker naturens integritet. Betænkeligheden varierer dog efter anvendelsesområde. Der er fx stor skepsis over for genmodificerede fødevarer, mens de fleste tilslutter sig anvendelsen af genteknologi i den medicinske forskning. Det skyldes, at teknologien indebærer nogle kvalitative gevinster i form af ny og bedre medicin, der kan helbrede og forebygge sygdomme. Derfor er

man også parat til at acceptere indgreb i naturen. I modsætning hertil har fordelene ved at anvende teknologien på fødevarerområdet hidtil ikke været tilstrækkelige for befolkningen.

Beslutninger om anvendelse af genteknologi er således ofte et resultat af en række komplicerede afvejninger.

BEHOV FOR NY DEBAT OM GENTEKNOLOGI

I takt med, at genteknologien gennem de seneste år - specielt i USA - er begyndt at blive anvendt kommercielt inden for planteforædling og i fødevarerproduktionen, er debatten om de nye anvendelser af genteknologien blevet stadig mere intensiv.

Genteknologien er dog ikke en ny teknologi. Den er allerede taget i anvendelse på en række områder. Gennem de sidste 15 år er genmodificerede mikroorganismer således indgået i produktionen af medicin og af ingredienser, der indgår i fødevarer samt i en række andre industrielle produkter og processer.

I 80'erne, da man begyndte at tage teknologien i anvendelse på disse områder, gav det anledning til en betydelig offentlig debat. Debatten fokuserede især på risikoen for, at miljøet kunne lide skade, ved at genmodificerede mikroorganismer blev ledt ud i det omgivende miljø fra forskningslaboratorier og produktionsanlæg.

Debatten førte via en åben dialog mellem forskere, virksomheder og offentligheden til etablering af en lovgivning, som fastsatte retningslinier for anvendelse af teknologien i forskningsprojekter og industriproduktion. Dermed var vejen banet for en generel accept af at anvende teknologien i såkaldt indesluttet anvendelse.

Siden 80'erne er der sket en voldsom udvikling af genteknologien. Der er blevet anvendt store ressourcer på at udvikle de genteknologiske metoder, og det er nu muligt at anvende teknologien på højerestående levende organismer som planter, dyr og mennesker. Sideløbende hermed ønsker virksomhederne at omsætte forskningsresultaterne i kommercialiserbare produkter og metoder.

Dette ønske bliver imidlertid mødt med skepsis fra både fagfolk og forbrugere. Baggrunden er en kombination af to forhold. For det første giver anvendelsen af teknologien på højerestående organismer - og dermed de nye anvendelsesområder inden for både sundhedsområdet, landbruget og fødevarerproduktionen -

anledning til en række etiske overvejelser. For det andet er diskussionen om de miljømæssige og sundhedsmæssige konsekvenser igen blevet aktuel, fordi genteknologien nu ønskes anvendt på planter, der dyrkes i det åbne land, og herefter bl.a. anvendes som fødevarer.

Regeringen ser det som en central politisk opgave at deltage i debatten - både nationalt og internationalt - om de etiske udfordringer, der er knyttet til anvendelse af genteknologien. Vi skal skabe muligheder for en offentlig debat, hvor alle dele af samfundet har mulighed for at komme til orde. Den afgørende politiske udfordring bliver imidlertid at påvirke den internationale regulering af genteknologi. Det er regeringens langsigtede mål, at etiske principper bliver en del af grundlaget for den fremtidige regulering vedrørende genteknologi.

REGULERING AF GENTEKNOLOGI

En bæredygtig anvendelse af genteknologi vedrører ikke kun Danmark. Der er behov for at sikre en balanceret udvikling - også i de lande, der ligger fjernt fra os. Og forbrugerne skal have adgang til information, så de kan købe de varer fra det globale marked, der lever op til deres krav om miljø, etik, sundhed mv.

Danmark har derfor valgt at være med til at udforme internationale rammer for produktion af og handel med genmodificerede organismer. Det er naturligvis sket i regi af EU, men der findes også en række konventioner, fx på miljø- og sundhedsområdet, der har betydning for den nationale regulering. Det gælder ikke mindst den nyligt vedtagne Cartagena-protokol under FN's konvention om biologisk mangfoldighed, der på globalt plan regulerer overførsel af genmodificerede organismer fra et land til et andet.

Vi er fra dansk side forpligtet til at overholde de regler, vi er med til at fastsætte internationalt - også i de tilfælde, hvor de måske ikke er så vidtgående, som vi kunne tænke os. Det er en stadig udfordring at finde en balance mellem de - juridiske og moralske - forpligtelser, vi har over for verdenssamfundet, og de forpligtelser, vi har over for os selv.

Derfor skal vi med udgangspunkt i den danske debat formulere ønsker til verdenssamfundet og gennem et samarbejde med de andre lande søge at finde veje for at fremme vores synspunkter. Samtidig skal vi vise respekt for de ud-

fordringer og problemer, andre lande – især u-landene – står overfor.

Denne opfattelse er udgangspunktet for den strategi og de forslag til håndtering af den genteknologiske udfordring, som regeringen lægger frem i denne redegørelse. Regeringen vil gå to veje for at søge at påvirke den internationale regulering af genteknologi. For det første vil regeringen arbejde for, at etik og genteknologi bliver sat på dagsordenen i alle relevante fora. For det andet vil regeringen arbejde for, at etiske hensyn inddrages i den internationale regulering af genteknologi.

Etik på den internationale dagsorden

Erfaringer fra andre områder - fx arbejdstagerrettigheder og miljø- og sundhedsområdet - peger på, at udarbejdelsen af en international konvention udgør en velegnet ramme for det internationale arbejde med at inddrage etiske principper i den internationale regulering. Arbejdet med en konvention kan være med til at forme den internationale dagsorden ved at afgrænse eventuelle konfliktpunkter og ved at skabe international enighed og opmærksomhed om problemerne på det pågældende område.

- Regeringen vil derfor forsøge at samle opbakning til - i første omgang blandt europæiske lande - at arbejde for en konvention om inddragelse af etiske hensyn i forbindelse med anvendelse af genteknologi på plante- og fødevarerområdet.

En sådan konvention kunne fx søges gennemført via Europarådet, som i 1997 vedtog en bioetik-konvention om inddragelse af etiske principper ved anvendelse af moderne bioteknologiske metoder på sundhedsområdet.

Etik i den konkrete regulering

Vedtagelsen af en sådan konvention er en lang proces. Der må derfor parallelt med en sådan strategi arbejdes for, at etiske hensyn inddrages, når internationale regelsæt, der regulerer anvendelsen af genteknologi, udarbejdes eller sættes til revision.

- Regeringen vil derfor i forbindelse med udarbejdelse af nye internationale regler og ved revision af eksisterende regler, der har betydning for udvikling og anvendelse af genteknologi, arbejde for, at etiske hensyn, jf. de fire etiske grundprincipper der er nævnt i indledningen til denne redegørelse, i størst mulig udstrækning medtages i reguleringen.

I det følgende præsenteres en række forslag til, hvordan den konkrete regulering kan tilpasses yderligere.

En samlet indsats

En sådan strategi kræver imidlertid en både langsigtet og koordineret indsats. Regeringen vil derfor:

- Nedsætte en *task force*, der får til opgave at følge op på regeringens strategi for at få etik og genteknologi sat på dagsordenen. Tasken skal bestå af repræsentanter fra relevante ministerier.
- Igangsætte et udredningsarbejde, der sætter fokus på de samfundsmæssige konsekvenser af genteknologien, og som skal bidrage til at konkretisere de etiske principper i forhold til de konkrete reguleringer. Udredningsarbejdet skal kvalificere regeringens arbejde med at inddrage etiske hensyn i den internationale regulering.

KONKRET REGULERING AF GENTEKNOLOGI

Reguleringen af lægemiddel-, plante- og fødevarerområdet

Den primære regulering af genteknologi foregår i dag gennem et krav om en miljø- og sundhedsmæssig risikovurdering og godkendelse af al anvendelse af genteknologi og genmodificerede produkter. Endvidere er genmodificerede fødevarer og lægemidler underkastet særlige godkendelseskrav med hensyn til vurdering af fødevarer- og lægemiddelsikkerhed.

Miljø- og sundhedsgodkendelsen er baseret på *Lov om miljø og genteknologi*. Grundlæggende sonderer reguleringen mellem to typer af anvendelse af genteknologi:

- A Genteknologi, der anvendes indesluttet i bl.a. laboratorier og produktionstanke. Det kan eksempelvis være medicinske forsøg, dyreforsøg, anden laboratorieforskning samt produktion ved hjælp af genmodificerede organismer.
- B Genteknologiske organismer og produkter, der er godkendt til markedsføring og forsøg med udsætning af organismer i det omgivende miljø. Eksempler herpå er afgrøder, fødevarer, dyrefoder og lægemidler.

A. ETIK I REGULERINGEN AF INDESLUTTEDE FORSØG OG PRODUKTION

Da indesluttede forsøg og produktion ikke direkte vedrører handel med genteknologiske produkter, er der mulighed for, at Danmark kan medtage etiske hensyn i reguleringen.

Etiske hensyn indgår allerede i dag i vidt omfang i reguleringen af medicinske forsøg og behandlingstilbud samt dyreforsøg.

På sundhedsområdet er der en lang tradition for at inddrage etikken i beslutningerne. I forlængelse af udviklingen af ny teknologi inden for forplantning og genterapi er der blevet nedsat både et videnskabsetisk komitéssystem, der skal varetage forsøgspersonernes rettigheder, og et Etisk Råd. Det videnskabsetiske komitéssystem skal således godkende alle biomedicinske forskningsprojekter, der indebærer forsøg på mennesker, fostre, menneskelige kønsceller m.v. Etisk Råd afgiver principielle etiske udtalelser og har endvidere gjort et stort arbejde for at informere om anvendelsen af den nye teknologi på mennesker.

Også internationalt er der sat fokus på etik og sundhed med vedtagelsen af Europarådets »Konvention om beskyttelse af menneskerettigheder og menneskelig værdighed i forbindelse med anvendelse af biologi og lægevidenskab« fra 1997. Konventionen fastsætter generelle principper og regler til beskyttelse af mennesker i forbindelse med udviklingen inden for biomedicinsk videnskab.

På lignende vis er der sat klare etiske rammer for dyrevelfærden gennem Dyreværnsloven og Lov om dyreforsøg, der skal sikre dyrene mod smerte, lidelse, angst og varige men. Endvidere har Det Dyreetiske Råd til opgave ud fra en etisk vurdering at følge udviklingen inden for dyreværn.

B. ETIK I REGULERINGEN AF GENMODIFICERED E PRODUKTER MV. (IKKE-INDESLUTTET ANVENDELSE)

Den del af genteknologien, der vedrører genmodificerede produkter, der skal handles på markedet, er reguleret via EU-regelsæt. Dette vedrører bl.a. reguleringen af fødevarer, afgrøder og lægemidler. Reguleringen har til formål at skabe ensartede vilkår i medlemslandene for godkendelse af produkter mv. og gode rammer for den frie udveksling af varer mellem med-

lemslandene. Mulighederne for, at Danmark selv kan inddrage etiske kriterier i denne regulering, er derfor begrænsede.

Den gældende regulering indebærer først og fremmest, at produkter underkastes en grundig miljø- og sundhedsmæssig risikovurdering.

Udgangspunktet for den miljø- og sundhedsmæssige regulering af området er direktivet om udsætning af genmodificerede organismer, der er implementeret i den danske *Lov om miljø og genteknologi*. Direktivet regulerer godkendelsen af forsøgsudsætninger af genmodificerede organismer i miljøet samt regler for markedsføring af produkter, der indeholder eller består af gensplejede organismer.

Der er i juni 1999 opnået politisk enighed blandt EU-landene om et forslag til et nyt revideret udsætningsdirektiv. Forslaget lægger op til, at Kommissionen på eget initiativ eller efter anmodning fra Europa-Parlamentet, Rådet eller en medlemsstat kan høre alle de udvalg, den har nedsat til at rådgive om de etiske aspekter i forbindelse med bioteknologi, om etiske spørgsmål af generel karakter. Medlemsstaterne har ligeledes kompetence til at høre de komiteer, de har nedsat.

- Regeringen vil arbejde for at udnytte mulighederne i det kommende udsætningsdirektiv for at inddrage etiske spørgsmål af generel karakter. Det kan fx være at søge rådgivning fra etiske komiteer, der er nedsat på EU-niveau, samt at udnytte de nationale muligheder for rådgivning.

Ud over udsætningsdirektivet er der udarbejdet eller ved at blive udarbejdet specifikke regler for godkendelse og markedsføring af særlige produktkategorier.

Genteknologiske produkter, der dyrkes med henblik på at skulle anvendes som fødevarer, skal således også godkendes som levnedsmidler efter forordningen om nye levnedsmidler og nye levnedsmiddelingredienser - Novel Foods. Forordningen indeholder krav om mærkning af fødevarer, der indeholder eller består af genetisk modificerede organismer, eller som er fremstillet af genetisk modificerede organismer. I sidstnævnte tilfælde gælder mærkningskravet dog kun, hvis det genmodificerede materiale kan spores. Dermed gælder der ikke et mærkningskrav for alle produkter, der er produceret ved hjælp af genteknologi. Forordningen indrager ikke eksplicit etiske kriterier.

Der kan ikke helt undgås, at der sker en utilsigtet sammenblanding af genmodificerede og

ikke-genmodificerede fødevarer ved transport, oplagring og krydsning. EU har derfor med dansk tilslutning vedtaget en forordning om fastsættelse af en bagatelgrænse på 1 pct. for utilsigtet indhold af genmodificeret materiale i ikke-genmodificerede fødevarer. Forordningen træder i kraft april 2000. Vedtagelsen af bagatelgrænsen betyder, at produkter, hvis indhold af genmodificeret materiale ligger over denne grænse, skal mærkes. På den baggrund vil regeringen arbejde for:

- At bagatelgrænsen på længere sigt nedbringes fra de nuværende 1 pct. En bagatelgrænse, der er så lav, som praktisk muligt, vil styrke forbrugerens valg mellem produkter med indhold af genmodificeret materiale og produkter, hvor det i videst muligt omfang er forsøgt at undgå ingredienser med indhold af genmodificeret materiale.
- At der indføres et generelt mærkningskrav for alle fødevarer, der er produceret med anvendelse af genteknologi fremfor blot for produkter, hvor det genmodificerede materiale kan påvises.

Af øvrige produktregler kan nævnes, at genmodificerede lægemidler og vacciner til mennesker og dyr skal godkendes efter EU's lægemiddelforordning. Den såkaldte frøpakke indeholder regler for markedsføring af og handel med genmodificerede frø. Direktivet om forstligt formeringsmateriale indeholder regler for markedsføring af genmodificeret forstligt formeringsmateriale. Og Kommissionen forventes i den nærmeste fremtid at fremsætte forslag til en forordning om markedsføring af nye foderstoffer - Novel Feed.

Det er intentionen, at miljø- og sundhedsgodkendelsen af disse genmodificerede produkter skal kunne foregå som et integreret led i den øvrige produktgodkendelse ud fra principperne i udsætningsdirektivet. Produktreglerne inddrager ikke eksplicit etiske kriterier.

- Regeringen vil arbejde for, at der ved revision og udarbejdelse af EU-regelsæt, herunder udsætningsdirektivet, direktivet om forstligt formeringsmateriale, frøpakken, lægemiddelforordningen, Novel Foods-forordningen og den kommende Novel Feed-forordning, indbygges muligheder for at inddrage etiske hensyn.

Indarbejdelsen af etiske hensyn i den konkrete regulering, fx i udsætningsdirektivet og Novel Foods forordningen, bør sigte mod, at de enkelte medlemslande tager etiske hensyn, når de

træffer beslutning om udsætning og markedsføring af gensplejsede organismer og produkter.

Et eksempel hvor inddragelse af etiske hensyn i reguleringen vil give os mulighed for at træffe nogle andre beslutninger end i dag, er godkendelse af planter, som er blevet gjort sterile ved indsættelse af et særligt gen. Indsættelse af et såkaldt terminatorgen i en plante bevirker, at planten ikke kan sætte spiredygtige frø og formere sig. I dag er det ikke muligt at sige nej til en gensplejset plante alene under henvisning til, at den er gjort steril.

Anvendelse af teknikken betyder, at landmænd, der ønsker at anvende den gensplejsede sort, ikke længere kan anvende en del af høsten fra planterne til såsæd, men er nødt til hvert år at købe ny såsæd. Frøproducenter kan ved at anvende teknikken så at sige sætte princippet om 'farmer's privilege' ud af kraft. Princippet, der indgår i EU's direktiv om patentering af bioteknologiske opfindelser, giver landmanden ret til at lægge en del af sit høstudbytte til side til brug som såsæd, uden at landmanden herved krænker eventuelle patentrettigheder, som frøproducenten måtte have.

En udstrakt brug af sterilisering af planter, der indgår i landbrugets produktion af fødevarer eller foder til husdyr, kan gøre landmændene mere afhængige af frøproducenterne. Og den kan afskære fattige landmænd - ikke mindst i den tredje verden - fra af økonomiske grunde at købe nye plantesorter. Anvendelse af teknikken kan samtidig blive et alvorligt problem i det øjeblik, landmændene ikke har adgang til at købe ny såsæd, eller hvis der ved såningen sker en sammenblanding af høstede sterile frø og anden såsæd. Sterilisering af planter kan dog også i visse tilfælde være hensigtsmæssig. Det kan fx være tilfældet, hvor man ønsker at vide nøjagtigt, hvor og i hvilket omfang en plante dyrkes. Et eksempel herpå kan være planter, der producerer vaccine.

Regeringen mener, at genteknologien kun skal accepteres, hvis den anvendes på en måde, der er til kvalitativt gavn for mennesker, samfundet og den levende natur. Genteknologien skal ikke blot indebære økonomiske fordele, men også bidrage til en større livskvalitet i form af fx bedre fødevarer, bedre miljø eller forbedret sundhed, hvis eventuelle risici skal kunne accepteres. Regeringen mener, at det er uetisk at sterilisere planter, der indgår i landbrugets produktion af fødevarer og foder til husdyr, når det primære formål er at beskytte økonomiske inte-

resser hos frøproducenterne. Regeringen vil derfor arbejde for, at det bliver muligt gennem de konkrete lovgivninger at sige nej til en konkret anvendelse af genteknologien, hvis den antaster centrale værdier eller rettigheder.

Genteknologi og handelspolitik

Også på det handelspolitiske område er der sat fokus på gensplejede fødevarer og afgrøder. Diskussionen foregår hovedsageligt mellem EU og USA. I WTO-regi har sagen om de genmodificerede fødevarer potentiale til at udvikle sig til en ny handelskonflikt.

WTO har som sit primære mål at fremme verdenshandlen. Begrænsninger for handlen kan kun anvendes, hvis det sker på en måde, der ikke er diskriminerende, og hvis der er begrundet formodning om nødvendigheden af den pågældende undtagelse, fx beskyttelse af den offentlige moral, liv og sundhed for mennesker, dyr og planter, naturressourcer mv.

Det overordnede princip for indførelse af handelsrestriktioner er, at disse gennemføres på grundlag af videnskabeligt baserede risikovurderinger. GATT-aftalen giver dog under visse forudsætninger mulighed for at inddrage etiske problemstillinger i reguleringen, såfremt disse udformes på en ikke-diskriminerende måde.

WTO-aftalerne skal ses i sammenhæng med andre internationale aftaler. I de nyligt afsluttede forhandlinger om Cartagena-protokollen om bio-sikkerhed var et af de afgørende spørgsmål, om protokollen skulle regulere genmodificerede organismer til fødevarer, foder og videreforarbejdning eller kun til udsætning. Andre vigtige spørgsmål var, om hvorvidt forsigtighedsprincippet kunne anvendes som grundlag for begrænsninger i importen af produkter med genmodificerede organismer, samt om protokollen var underordnet eller ligestillet med WTO-aftalerne.

Resultatet blev, at protokollen anerkender parternes ret til at beslutte om - og i givet fald på hvilke vilkår - de ønsker at indføre genmodificerede organismer, og at denne beslutning kan tages på grundlag af forsigtighedsprincippet. Det anføres således i protokollen, at mangel på videnskabelig vished om et genmodificeret produkts indvirkning på miljø og sundhed alene kan begrunde, at et land forhindrer import af det pågældende produkt. Hermed er forsigtighedsprincippet stærkere afspejlet i protokollen end i nogen tidligere global miljøaftale.

Med hensyn til forholdet mellem protokollen og WTO-aftalerne blev kompromiseret en noget tvetydig præambel, der på den ene side anfører, at protokollen ikke indebærer ændringer i rettigheder og pligter i forhold til eksisterende aftaler, og på den anden side anfører, at dette ikke indebærer, at protokollen underordnes disse aftaler. Danmark og EU lægger afgørende vægt på det sidstnævnte element og tager som udgangspunkt, at WTO ikke vil anfægte afgørelser om begrænsninger af import af genmodificerede organismer, der er truffet på baggrund af protokollens bestemmelser.

Uanset at diskussionen om genteknologi primært foregår mellem USA og EU, skal en eventuel senere WTO-aftale også kunne tiltrædes af u-landene, der stiller sig meget afvisende over for introduktionen af såkaldt »bløde« emner på WTO's dagsorden. U-landene tillagde det ganske vist stor vægt, at der blev indført et globalt regelsæt for genmodificerede organismer i form af Cartagena-protokollen, men de er modstandere af, at WTO's dagsorden udvides til også at omfatte etik, miljø, arbejdstagerrettigheder og forbrugerbeskyttelse. U-landene frygter, at eventuelle regler på disse områder vil føre til stigende protektionisme fra i-landene.

- Regeringen vil arbejde for, at WTO-aftalerne under hensyntagen til u-landene udformes og fortolkes på en måde, som sikrer, at etiske hensyn kan integreres i reguleringen af genmodificerede organismer.

Regeringen mener også, at medlemsstaternes mulighed for at udarbejde retningslinier for mærkning af genteknologiske produkter bør sættes på dagsordenen i WTO. Gennem mærkning af genteknologiske produkter, ikke mindst genmodificerede fødevarer, kan forbrugerne sikres mulighed for at vælge. Et væsentligt element i WTO-aftalerne er, at normer fastlagt i Codex Alimentarius spiller en væsentlig rolle i afgørelser af handelsstridigheder. I Codex Alimentarius er såvel spørgsmål om mærkning som kravene til sikkerhedsmæssige vurderinger på dagsordenen. Regeringen vil således:

- Arbejde for, at spørgsmålet om mærkning af genteknologiske produkter sættes på dagsordenen i WTO, således at der sikres mulighed for hensigtsmæssig mærkning.
- Lægge vægt på, at de normer, der fastlægges i Codex Alimentarius, udformes således, at der kan sikres både et højt beskyttelsesniveau og en effektiv forbrugerinformation i form af fyldestgørende mærkning.

En sådan strategi skal koordineres med samarbejdspartnerne i EU. En mærkningsstrategi ville falde i god tråd med det danske forhandlingsmandat til de kommende WTO-forhandlinger. Forbrugernes frie valg gennem mærkning er central i forhold til genmodificerede fødevarer.

Effektive mærkningsordninger kan suppleres med informationskampagner, som forbedrer forbrugerens mulighed for at træffe et informeret valg.

G7/G8 topmødet i juni 1999 anmodede OECD om i lyset af globaliseringen at foretage en analyse af bioteknologiens følgevirkninger og andre aspekter af fødevarers sundhedsmæssige sikkerhed for forbrugerne. EU og USA har efterfølgende etableret et dialogforum om bioteknologi, herunder også de etiske aspekter, på højt niveau. Formålet er at fremme debat og gensidig forståelse.

- Regeringen vil støtte internationale initiativer, der fremmer en global debat om de samfundsmæssige og etiske konsekvenser af gen-teknologi.

Genteknologi og patent- og konkurrenceregulering

Det er dyrt at udvikle ny teknologi. Derfor er det nødvendigt med effektive patentregler, der ansporer virksomhederne til at forske i og udvikle nye teknologier. Men ny teknologi kan også føre til en stærkere monopolisering på markederne.

Oftentimes er den knyttet store kapitalkrav til ny teknologi, og det betyder, at virksomhederne i stigende grad samarbejder eller fusionerer med virksomheder i hele verden. Dette samarbejde er som hovedregel fornuftigt, fordi det sikrer flere ressourcer til forskning og udvikling.

I enkelte tilfælde kan virksomhedernes samarbejde eller nye fusioner have skadelige effekter for samfundet som helhed. Det gælder fx, hvis en dominerende virksomhed udnytter et patent til at kræve, at deres kunder samtidig aftager andre produkter fra virksomheden. Derfor er der behov for en stærk konkurrenceregulering, der kan sikre en effektiv konkurrence på markederne til gavn for samfundet og de enkelte forbrugere.

Konkurrencelovgivningen indeholder en række instrumenter, der til en vis grad kan hindre urimelig udnyttelse af et monopol. Lovgivningen giver bl.a. mulighed for at gribe ind over for salg af indbyrdes afhængige produkter, der

kan være med til at gøre landmændene afhængige af en enkelt producent.

- Regeringen vil i de kommende år nøje følge området og aktivt afprøve konkurrencereglerne i tilfælde af markedsfejl inden for det genteknologiske område. I den forbindelse vil regeringen også søge at påvirke Kommissionens afgørelser i fusions- og konkurrencesager, som afgøres efter EU-reglerne. I problemsager rådgiver medlemslandene Kommissionen.

På patentområdet er der med EU's direktiv om bioteknologiske opfindelser inddraget en række etiske hensyn. Direktivet indeholder et forbud mod patentering af det menneskelige legeme samt forbud mod patenter på opfindelser, hvori der indgår kloning, ændring af menneskets kønscellers identitet eller anvendelse af menneskelige fostre til industrielle eller kommercielle formål.

Det fremgår tillige af direktivet, at der ikke må meddeles patent på fremgangsmåder til ændring af dyrs genetiske identitet, hvis ændringerne kan påføre dyrene lidelser, medmindre der opnås en væsentlig medicinsk nytteværdi for mennesker eller dyr. Direktivet skal pr. 30. juli 2000 være implementeret i den danske patentlov.

Der udestår dog en række patentspørgsmål vedrørende planter og afgrøder, som ikke er løst ved vedtagelsen af direktivet. Reglerne indeholder ikke specifikke etiske hensyn ved patentering af planter og afgrøder. Der er således med de nuværende regler ingen restriktioner for patentering af planter, og dermed heller ikke for planter, der ikke kan reproducere sig selv. Og reglerne indeholder ikke krav om fordeling af gevinster, der opnås på baggrund af afgrøder med oprindelse i u-landene. Regeringen mener, at der med baggrund i FN's konvention om biologisk mangfoldighed i højere grad bør ske en tilbageføring af gevinster til producenter i u-landene. Regeringen vil:

- Arbejde for, at spørgsmålet om patent på planter og afgrøder, herunder patentreglernes forhold til bestemmelserne om udbyttefordeling i konventionen om biologisk mangfoldighed, bliver taget op i de fora, der fastlægger de internationale regler på patentområdet, herunder WTO og WIPO (World Intellectual Property Organisation).
- Ved implementeringen af direktivet om bioteknologiske opfindelser arbejde for, at virksomheder med udgangspunkt i direktivets

præambel afgiver oplysninger om oprindelsesland for genetiske ressourcer, der indgår i opfindelsen.

- Arbejde for, at der udvikles en særlig beskyttelse af oprindelige folks viden.

Indførelse af etiske kodeks og standarder baseret på frivillighed

Virksomhedernes beslutninger om produkt- og procesudvikling har afgørende betydning for, hvordan ny teknologi konkret anvendes og udnyttes i samfundet. Der er derfor behov for en åben dialog mellem virksomhederne og det omgivende samfund om, hvilke effekter virksomhedernes anvendelse af ny teknologi har på medarbejdere, forbrugere og samfundet i øvrigt.

Dialogen med virksomhedens interessenter i bred forstand (ansatte, investorer, forbrugere, miljøorganisationer, myndigheder mv.) bliver et stadig væsentligere indsatsområde for virksomheder, der er frontløbere i anvendelse af ny teknologi.

Parallelt med arbejdet for at inddrage etiske hensyn i den internationale regulering ønsker regeringen, at der udvikles etiske kodeks, der indgås mellem forbrugere og producenter eller mellem producenter inden for et givet område.

Der er i Danmark gode erfaringer med sådanne kodeks inden for markedsføringsloven, hvor Forbrugerombudsmanden har forhandlet kodeks for god markedsføringsetik på en række områder. Markedsføringsloven skaber rammerne for en i hovedtræk forhandlingsbaseret regulering af markedsføringen i Danmark.

Også på andre områder både nationalt og internationalt er der indgået frivillige aftaler, der regulerer området. Fx er Internet og dets grundlæggende standarder udviklet i privat regi under organisationen World Wide Web Consortium. Regeringen ønsker, at de gode erfaringer med frivillige kodeks overføres til det teknologiske område.

Som eksempel kan nævnes, at Landbrugsrådet i dialog med Skov- og Naturstyrelsen har taget initiativ til at udarbejde et kodeks for anvendelse af genteknologiske afgrøder.

Virksomhederne skal samtidig have mulighed for på et ensartet og gennemskueligt grundlag at dokumentere indholdet og kvaliteten af deres produkter i dialog med deres interessenter. Dokumentation bør også omfatte, hvilke etiske overvejelser virksomhedens anvendelse af nye teknologier har givet anledning til, og hvordan teknologien - efter virksomhedens op-

fattelse - indvirker på samfundet, herunder forskellige grupper af interessenter.

- Regeringen vil arbejde for, at der udvikles retningslinier for etisk vurdering af nye bioteknologiske metoder. Disse retningslinier kan bl.a. indeholde beskrivelser af forskellige etiske principper, metoder til at inddrage borgere og eksperter i en dialog om ny teknologi, metoder til at beskrive forskellige etiske aspekter af ny teknologi mv. Retningslinierne skal søges indarbejdet i de igangværende bestræbelser på at udvikle internationalt anerkendte retningslinier for virksomheders rapportering og udformning af etiske og sociale kodeks.

Regeringen vil også søge at nå ud med information til de enkelte forbrugere, som er usikre på, hvad genteknologien har af konsekvenser for vores fødevarer.

- Regeringen har derfor afsat midler til at udvikle en database på Internettet, hvor virksomheder og andre kan lægge oplysninger ind om virksomheden selv og dens produkter. Databasen skal bl.a. indeholde oplysninger, der baseres på kontrollerbare informationer - fx mærkning, certificeringer, grønne regnskaber og akkrediterede prøvninger.

Ordningen skal være frivillig for virksomhederne. Forbrugerne skal have gratis adgang til databasen via Internet og senere, hvis der skabes interesse herfor i detailhandlen, gennem selvbetjeningsterminaler i butikkerne.

Forskning inden for genteknologi

Forskning i bioteknologi - og herunder genteknologi - er et relativt nyt område, og et område i rivende udvikling. Forskning på dette område har været et prioriteringsområde siden 1987 med henblik på at sikre en stærk dansk international position på et af tidens centrale satsnings- og vækstområder.

Indsatsen har betydet, at Danmark har opbygget en betydelig forskningskompetence såvel på de offentlige forskningsinstitutioner som i de private bioteknologiske virksomheder.

I perioden 1987 til 1999 har regeringen via store flerårige forskningsprogrammer satset på at udvikle den bioteknologiske forskning. Senest har regeringen i 1998 vedtaget en national delstrategi for bioteknologisk forskning, som fastlægger rammerne for, hvordan den bioteknologiske forskning skal videreudvikles i de kommende år. Den samlede statslige investering i

bioteknologisk forskning og udvikling i perioden 1987 – 2002 udgør over 1,2 mia. kr.

Den nationale delstrategi for bioteknologisk forskning lægger op til, at den videre forskning inden for bioteknologi både skal omfatte den naturvidenskabelige og biologisk funderede forskning, som hidtil har været fremherskende, og fremover også samfundsvidenskabelige og humanistiske aspekter af bio- og genteknologien.

De etiske og sikkerhedsmæssige aspekter er en integreret del af strategien. Et af strategiens overordnede mål er således at medvirke til, at udviklingen af bioteknologi, herunder den bioteknologiske forskning, sker på en måde, som offentligheden finder betryggende.

- Regeringen vil i henhold til den nationale delstrategi for forskning også fremover prioritere den bioteknologiske forskning, således at dansk forskning på området fortsat vil være af høj international kvalitet. En stærk dansk forskning på området er et vigtigt fundament for at kunne udnytte genteknologien, og dermed medvirkende til også fremover at sikre dansk konkurrenceevne på det internationale marked.

Ud over de midler, som regeringen for de kommende år har afsat til bioteknologisk og fødevareteknologisk forskning, finansieres forskning af relevans for disse områder gennem de offentlige forskningsinstitutioners basismidler, de midler som forskningsrådene forvalter, Danmarks Grundforskningsfond, midler fra relevante fagministerier samt EU.

BESLUTNINGSPROCESSER – INFORMATION OG DEBAT

Den tiltagende kommercielle udnyttelse af genteknologien i den vegetabiliske landbrugsproduktion og dermed i vores fødevarer mødes med skepsis både fra den brede befolkning og fra fagfolk. Og der er også løbende diskussion om de nye muligheder, der er for at anvende genteknologien inden for sundhedsområdet, fx til fosterdiagnostik.

Der er mange forskellige årsager til den store interesse, der fra mange sider er knyttet til den nyeste udvikling inden for genteknologien på såvel plante- og fødevarerområdet som det medicinske område.

En del af de synspunkter og forbehold, der kommer til udtryk i debatten, er udtryk for en

etisk og politisk begrundet stillingtagen til nogle af de ting, genteknologien anvendes til, og de betingelser, der er knyttet til dens anvendelse.

Uanset hvad årsagen er, mener regeringen, at der er behov for en løbende debat om genteknologien og dens anvendelse. De forskellige hensyn og opfattelser kan kun blive bedømt og afvejet gennem en åben proces, hvor alle får lejlighed til at ytre sig. Der er behov for en debat, der er præget af respekt for de forskellige synspunkter.

Forudsætningen for en åben debat er, at alle, der ønsker at deltage i debatten, har adgang til relevant information. Det er et krav, der kan være vanskeligt at opfylde på et område, der er så kompliceret og vanskeligt at overskue som genteknologien. Et andet mål må være, at alle befolkningsgrupper får mulighed for at komme til orde i debatten.

Der sættes i disse år mange midler ind på at udbygge vores viden om konsekvenserne af genteknologien. Den nye viden, vi her får, bør lægges frem, så den kan indgå i den offentlige debat.

Etisk råd for planter og fødevarer

Etisk Råd og Dyreetisk Råd blev oprettet i begyndelsen af 90'erne. De har begge bidraget til at skabe debat i offentligheden om etiske spørgsmål i forbindelse med anvendelse af ny teknologi, herunder genteknologi, på sundhedsområdet og i forhold til dyr. De har endvidere bidraget til at udvikle lovgivningen på deres respektive områder.

De eksisterende råd dækker ikke umiddelbart de etiske og samfundsmæssige problemstillinger på miljø- og fødevarerområdet.

- Regeringen vil derfor undersøge behov og mulighed for at skabe et forum, der kunne få til opgave at rådgive om og igangsætte en mere systematisk debat om konsekvenserne og de etiske aspekter af at anvende bioteknologi, herunder især genteknologi, på planter og i fødevarer. Det skal i overvejelserne om at nedsætte et sådant forum undersøges, om de allerede eksisterende råd og udvalg kunne udvides til også at omfatte plante- og fødevarerområdet.

Dialog, debat og information om genteknologi

Regeringen mener, at der er behov for initiativer, der kan give grobund for en åben og demokratisk debat om de mange nye anvendelsesom-

råder, som den fortsatte udvikling af genteknologien åbner op for.

Der er behov for initiativer, der når ud til og inddrager alle dele af samfundet. Genteknologien er ikke noget, der kun har interesse for en lille kreds af eksperter. Vi vil alle, hvad enten det er som forbrugere eller producenter, eller som patienter eller pårørende, komme i den situation, at vi bliver stillet over for at skulle tage stilling til teknologien.

Information om genteknologi varetages i dag af mange myndigheder og institutioner. Informationsteknologien skal bruges til at skabe overblik over og give interesserede adgang til de mange informationer.

- Regeringen vil derfor åbne en hjemmeside på Internet, der skal give alle én indgang til information om genteknologi. Fra hjemmesiden skal der være adgang til relevante informationer om genteknologi, fx gennem links til andre hjemmesider i såvel ind- som udland.

Et andet centralt element vil være informationsaktiviteter rettet direkte mod fx gymnasier og fagskoler. Regeringen mener, at der er behov for at give unge en viden om genteknologien, så de kan tage stilling til, hvilket samfund de vil være med til at forme.

- Regeringen vil undersøge muligheden for at udarbejde oplysningsmateriale til brug i gymnasier og fagskoler – fx til brug i tværfaglige undervisningsforløb. Materialet skal være sagligt og balanceret, så det giver eleverne mulighed for at opbygge en viden og selv forme en holdning til anvendelsen af genteknologien.

Regeringen mener også, at der er behov for at udvikle og afprøve nye metoder, der kan skabe debat mellem lægfolk og eksperter, og som samtidig kan udvide vores viden om de værdier, målsætninger og rationaler, der ligger bag forskellige holdninger til genteknologien. Den viden, vi har i dag, stammer mest fra spørgeskemaundersøgelser og opinionsmålinger, hvor det er svært at komme i dybden med, hvad der er baggrunden for de forskellige holdninger, der kommer til udtryk.

Teknologirådet har i dag en generel forpligtelse til at vurdere og skabe debat om konsekvenserne af at anvende ny teknologi, herunder genteknologi. Via Teknologirådets konsensuskonferencer er der sat fokus på lægfolks holdninger. Med denne metode er det dog kun muligt direkte at inddrage en meget lille kreds af borgere.

- Regeringen vil igangsætte et arbejde med at udvikle og afprøve metoder, der kan medvirke til aktivt at inddrage bredere kredse af befolkningen i vurderingen af de etiske aspekter ved principielt nye anvendelser af genteknologi. Et eksempel kan være et borgerpanel, hvor et repræsentativt udsnit af befolkningen løbende bliver spurgt om deres holdning til nye anvendelser af genteknologi.

AFSLUTNING

Regeringen lægger med denne redegørelse op til en politisk stillingtagen til de udfordringer, vi står over for på det genteknologiske område. Der er behov for, at nye hensyn inddrages i reguleringen af genteknologien, og der er til stadighed brug for en debat om, hvad vi vil bruge de nye opdagelser inden for genteknologien til.

Med redegørelsen fremlægger regeringen en række initiativer, som skal medvirke til, at vi fra dansk side gør en indsats for at påvirke den internationale regulering, og at vi såvel i Danmark som på globalt plan får den debat, vi har brug for, når vi skal tage stilling til, hvad vi vil anvende genteknologien til.

Hermed slutter redegørelsen.

69. møde

Tirsdag den 28. marts 2000 kl. 13.00

Dagsorden

1) Indstilling fra Udvalget til Valgs Prøvelse.
(Godkendelse af ny stedfortræder for Anders Mølgaard (V)).

2) Spørgsmål til ministrene.
(Spørgetimen).

3) Tredje behandling af lovforslag nr. L 111:
Forslag til lov om ændring af lov om sundhedsvæsenets centralstyrelse m.v. (Tilsyn med sundhedspersoner).
Af sundhedsministeren (Carsten Koch).
(Fremsat 2/12 99. Første behandling 13/1 2000. Betænkning 1/3 2000. Anden behandling 16/3 2000).

4) Tredje behandling af lovforslag nr. L 167:
Forslag til lov om ændring af lov om ligsyn, obduktion og transplantation m.v. (Ændring af embedslægers retsmedicinske opgaver og adgang til transplantation fra unge under 18 år).
Af sundhedsministeren (Carsten Koch).
(Fremsat 12/1 2000. Første behandling 1/2 2000. Betænkning 1/3 2000. Anden behandling 16/3 2000).

5) Tredje behandling af lovforslag nr. L 179:
Forslag til lov om administrationen af tilskud fra Den Europæiske Socialfond.
Af arbejdsministeren (Ove Hygum).
(Fremsat 27/1 2000. Første behandling 11/2 2000. Betænkning 15/3 2000. Anden behandling 21/3 2000).

6) Anden behandling af lovforslag nr. L 199:
Forslag til lov om radio- og teleterminaludstyr og elektromagnetiske forhold.
Af forskningsministeren (Birte Weiss).
(Fremsat 10/2 2000. Første behandling 3/3 2000. Betænkning 22/3 2000).

7) Forespørgsel nr. F 42:

Forespørgsel til fødevareministeren [om på én gang at fastholde og forbedre fødevarekvaliteten, landbrugets eksportindtægter og et stort antal arbejdspladser i landbruget og i landbrugets følgeerhverv].

Af Ole M. Nielsen (KRF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 29/2 2000. Fremme af forespørgslen vedtaget 3/3 2000).

8) Første behandling af lovforslag nr. L 202:

Forslag til lov om ændring af lov om strukturforanstaltninger vedrørende fiskerisektoren.

(Ændring af EU-medfinansierede tilskudsordninger og ordninger for yngre fiskere).

Af fødevareministeren (Ritt Bjerregaard).

(Fremsat 25/2 2000).

9) Første behandling af lovforslag nr. L 222:

Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. og lov om en aktiv arbejdsmarkedspolitik. (Sikring af udbetaling af dagpengegodtgørelse for 1. og 2. ledighedsdag samt harmonisering af fradragsregler).

Af arbejdsministeren (Ove Hygum).

(Fremsat 15/3 2000).

10) Første behandling af lovforslag nr. L 215:

Forslag til lov om ændring af lov om apoteksvirksomhed. (Ophævelse af forbudet mod at yde apotekere rabat).

Af sundhedsministeren (Sonja Mikkelsen).

(Fremsat 1/3 2000).

11) Første behandling af lovforslag nr. L 209:

Forslag til lov om ændring af lov om apoteksvirksomhed.

Af Ester Larsen (V) og Jørgen Winther (V).

(Fremsat 29/2 2000).

12) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 105:

Forslag til folketingsbeslutning om patienters retsstilling i forbindelse med præhospitalet behandling.

Af Yvonne Herløv Andersen (CD), Gyda Kongsted (V) og Henriette Kjær (KF) m.fl.

(Fremsat 22/2 2000).

Meddelelser fra formanden**Formanden:**

Fra midlertidigt medlem af Folketinget Ulrik Kragh har jeg modtaget meddelelse om, at han fra og med dags dato ikke ser sig i stand til at fortsætte som stedfortræder under medlem af Folketinget Anders Mølgaards orlov.

Medlem af Folketinget Frank Dahlgaard (UP) har meddelt mig, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod udsendelse af porno på ukodede, betalingsfri tv-kanaler.
(Beslutningsforslag nr. B 129).

Forslag til folketingsbeslutning om en husstandsomdelt informationsavis om kronens afskaffelse til fordel for euroen.
(Beslutningsforslag nr. B 130).

Medlemmer af Folketinget Brian Mikkelsen (KF) og Knud Erik Kirkegaard (KF) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af en ny, institutionsuafhængig uddannelses- og erhvervsvejledning.
(Beslutningsforslag nr. B 131).

Medlemmer af Folketinget Villy Søvnald (SF), Anne Baastrup (SF), Jes Lunde (SF) og Thorstein Theilgaard (SF) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om orlov til pasning af ældre og handicappede.
(Beslutningsforslag nr. B 132).

Medlemmer af Folketinget Inge Refshauge (DF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Pia Kjærsgaard (DF), Birthe Skaarup (DF) og Peter Skaarup (DF) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om legitimationkort til alle i ældreplejen.
(Beslutningsforslag nr. B 133).

Medlemmer af Folketinget Jørn Jespersen (SF), Jes Lunde (SF) og Ole Sohn (SF) har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til erhvervsministeren:

»Hvad kan ministeren oplyse om regeringens planer for at styrke ledelsesindsatsen i danske virksomheder og offentlige institutioner med henblik på at styrke dansk økonomis effektivitet og omstillingsevne, fremme kvaliteten af den offentlige sektors velfærdsydelser og øge medarbejdernes indflydelse på egne arbejdsvilkår og arbejdspladsens overordnede udvikling?«
(Forespørgsel nr. F 48).

Den første sag på dagsordenen var:

1) Indstilling fra Udvalget til Valgs Prøvelse.
(Godkendelse af ny stedfortræder for Anders Mølgaard (V)).

Formanden:

Efter at 1. stedfortræder Ulrik Kragh som nævnt har meddelt, at han ikke ser sig i stand til at fortsætte som stedfortræder under Anders Mølgaards orlov, har jeg fra Udvalget til Valgs Prøvelse modtaget indstilling om, at 2. stedfortræder for Venstre i Vejle Amtskreds, børnehaveklasselærer Tove Bjerre Mortensen, godkendes som midlertidigt medlem fra og med den 28. marts 2000.

Indstillingen sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Udvalgets ovennævnte indstilling vedtoges enstemmigt med 111 stemmer.